

Laidiens: 09.12.2019., Nr. 247

Oficiālās publikācijas Nr.: 2019/247.2

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 185

Rīgā 2019. gada 27. novembrī

(Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes
sēdes protokols Nr. 56 2. p.)

Kredītriska kapitāla prasības aprēķināšanas normatīvie noteikumi

*Izdoti saskaņā ar Kredītiestāžu likuma
50. panta otro daļu
un Finanšu instrumentu tirgus likuma
4.² pantu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. "Kredītriska kapitāla prasības aprēķināšanas normatīvie noteikumi" (turpmāk – noteikumi) nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regulā (ES) Nr. 575/2013 par prudenčuālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (turpmāk – Regula Nr. 575/2013) noteikto prasību piemērošanas kārtību kredītriska kapitāla prasības aprēķinam.
2. Noteikumi ir saistoši Latvijas Republikā reģistrētām kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, kuras ir iestādes Regulas Nr. 575/2013 izpratnē, (turpmāk – iestāde), izņemot kredītiestādes, kuru uzraudzību veic Eiropas Centrālā banka.
3. Iestādes ievēro šo noteikumu prasības individuāli un prudenčuālās konsolidācijas grupas līmenī vai subkonsolidēti, nodrošinot šo prasību ievērošanu konsolidācijas grupā vai apakšgrupā, kā arī ikvienā meitas sabiedrībā, kas ir iekļauta prudenčuālās konsolidācijas grupā.
4. Noteikumos lietoto terminu skaidrojums:
 - 4.1. SA pieeja – standartizētā pieeja riska darījumu riska svērtu vērtību aprēķinam saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 trešās daļas II sadaļas 2. nodaļu;
 - 4.2. IRB pieeja – uz iekšējiem reitingiem balstīta pieeja riska darījumu riska svērtu vērtību aprēķinam saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 trešās daļas II sadaļas 3. nodaļu;
 - 4.3. riska darījumi ar privātpersonām vai mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (turpmāk – MVU) (*retail exposures*) – riska darījumi, kas atbilst Regulas Nr. 575/2013 123. panta prasībām;
 - 4.4. Komisija – Finanšu un kapitāla tirgus komisija;

- 4.5. kavētā summa – summa, ko veido pamatsummas, procentu vai komisijas maksājumi, ja līgumā noteiktajā datumā tie nav veikti pilnā apmērā;
- 4.6. kavētas kredītsaistības – kavēto summu kopsumma, kas aprēķināta atbilstoši Eiropas Komisijas 2017. gada 19. oktobra Deleģētās regulas (ES) 2018/171, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 575/2013 papildina attiecībā uz regulatīvajiem tehniskajiem standartiem par būtiskuma robežvērtību attiecībā uz kavētām kredītsaistībām, (turpmāk – Regula Nr. 2018/171) 1. panta 2. un 3. punkta prasībām;
- 4.7. absolūtā komponente – maksimālais kavēto kredītsaistību apmērs Regulas Nr. 2018/171 1. panta 2. punkta izpratnē;
- 4.8. relatīvā komponente – kavēto kredītsaistību apmēra attiecība pret visu bilanci iekļauto riska darījumu kopsummu, kas aprēķināta atbilstoši Regulas Nr. 2018/171 1. panta 2. punktam;
- 4.9. pārskatīšana – pārstrukturēšana finansiālu grūtību dēļ saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 178. pantu un Komisijas normatīvajiem noteikumiem, kas nosaka kredītriska pārvaldīšanu;
- 4.10. pārējo terminu lietojums atbilst Kredītiestāžu likumā, Regulā Nr. 575/2013, grāmatvedības standartos un Komisijas normatīvajos noteikumos, kas nosaka kredītriska pārvaldīšanu un gada pārskata sagatavošanu, lietotajiem terminiem.

II. Saistību neizpildes (*default*) definīcijas piemērošana

5. Iestāde, kas izmanto SA pieeju, piemēro šo noteikumu 7.–22., 24. un 26.–45. punktu, nosakot, vai ir notikusi parādnieka saistību neizpilde saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 127. pantā ietverto atsauci uz Regulas Nr. 575/2013 178. pantu.
6. Iestāde, kas ir saņēmusi atļauju izmantot IRB pieeju, nosakot, vai ir notikusi parādnieka saistību neizpilde, piemēro šo noteikumu 7.–23. un 25.–45. punkta prasības attiecībā uz riska darījumiem, kuriem tiek piemērota IRB pieeja saskaņā ar saņemto atļauju. Iestāde, kas ir saņēmusi atļauju pastāvīgi izmantot SA pieeju saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 150. pantu vai atļauju pakāpeniski ieviest IRB pieeju saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 148. pantu, piemēro šo noteikumu 7.–45. punktu atbilstoši saņemtās atļaujas vai ieviešanas plāna nosacījumiem.
7. Piemērojot saistību neizpildes definīciju parādnieka līmenī un konstatējot saistību neizpildi, visi riska darījumi iestādē un prudenciālās konsolidācijas grupā tiek uzskatīti par tādiem, kam ir notikusi saistību neizpilde.

Kavējuma kritērijs saistību neizpildes noteikšanā

8. Kredītsaistību kavējuma būtiskuma noteikšanai iestāde izmanto savā rīcībā esošo informāciju par visām kredītsaistībām, kuras parādnieks ir parādā iestādei, tās mātes sabiedrībai vai jebkurai tās meitas sabiedrībai, un piemēro šādus sliekšņus:
- 8.1. absolūtā komponente ir 100 *euro* attiecībā uz riska darījumiem ar privātpersonām vai MVU un 500 *euro* attiecībā uz pārējiem riska darījumiem;
- 8.2. relatīvā komponente ir 1 procents.
9. Būtiska kredītsaistību kavējuma kritērijs ir izpildīts un parādnieka saistību neizpilde ir notikusi, ja abas sliekšņa komponentes, kas raksturo kredītsaistību kavējuma būtiskumu, ir pārsniegtas 90 dienas pēc kārtas, izņemot situācijas, kad:

9.1. attiecīgais riska darījums ir klasificēts kā riska darījums ar privātpersonu vai MVU un iestāde piemēro saistību neizpildes definīciju atsevišķu līgumu (*credit facility*) līmenī;

9.2. ir notikusi tehniskā saistību neizpilde saskaņā ar šo noteikumu 17. punktu.

10. Iestāde drīkst identificēt saistību neizpildi, pamatojoties uz zemāku kredītsaistību kavējuma būtiskuma sliekšni, ja tā spēj pamatot, ka iestādes piemērotā pieeja precīzāk atspoguļo parādnieka nespēju samaksāt parādu un tā nerada situāciju, kad iestāde atzīst lielu skaitu saistību neizpildes gadījumu, kuriem drīz pēc tam tiek atjaunots saistību izpildes statuss. Iestāde uzskata šo saistību neizpildi izraisīto pazīmi, kas balstīta uz zemāku kavējuma sliekšni, nekā noteikts šo noteikumu 8. punktā, par nespējas samaksāt parādu papildu pazīmi.

11. Iestāde, kas izmanto Regulas Nr. 575/2013 178. panta 1. punktā paredzēto iespēju piemērot riska darījumiem ar privātpersonām vai MVU parādnieka saistību neizpildes definīciju atsevišķiem līgumiem, piemēro kavējuma būtiskuma novērtēšanas sliekšni katram parādnieka līgumam atsevišķi iestādē, tās mātes sabiedrībā vai jebkurā tās meitas sabiedrībā.

12. Iestāde piemēro 100 *euro* sliekšni kā absolūto komponenti parādnieka kavētām kredītsaistībām, ja iestādei, tās mātes sabiedrībai vai jebkurai tās meitas sabiedrībai ar konkrēto parādnieku ir riska darījums, kas klasificēts kā riska darījums ar privātpersonu vai MVU, un riska darījums, kas klasificēts citā riska darījumu kategorijā, un iestāde attiecīgajiem riska darījumiem ar konkrēto parādnieku piemēro parādnieka saistību neizpildes definīciju parādnieka līmenī.

13. Ja iestāde ir veikusi izmaiņas maksājumu grafikā Regulas Nr. 575/2013 178. panta 2. punkta e) apakšpunktā paredzētajos gadījumos, kavēto dienu skaitu nosaka atbilstoši mainītajam maksājumu grafikam.

14. Ja kredīta līgums paredz iespēju parādniekam maksājumus uz laiku apturēt vai atlikt vai iespēju veikt izmaiņas maksājumu grafikā un parādnieks līgumā paredzēto iespēju izmanto, tas nav uzskatāms par kavējumu. Kavēto dienu skaitu nosaka atbilstoši mainītajam maksājumu grafikam, tiklīdz tas ir noteikts. Kavēto dienu uzskaiti neveic arī situācijās, kad maksājumi tiek atlikti likumā paredzētajos gadījumos. Šādos gadījumos iestāde analizē parādnieka rīcības iemeslus un izvērtē, vai nepastāv nespējas apmaksāt savas kredītsaistības pazīmes.

15. Ja par pastāvošo kredītsaistību esamību vai izpildi notiek strīds starp parādnieku un iestādi, kavēto dienu skaitīšanu drīkst atlikt līdz brīdim, kad strīds ir atrisināts, ja ir izpildīts viens no šādiem nosacījumiem:

15.1. prasība attiecībā uz strīdu par parāda esamību vai apmēru ir iesniegta tiesā vai šķīrējtiesā, kas pieņem pusēm saistošu lēmumu;

15.2. iestādei līzinga līguma gadījumā ir iesniegta rakstveida sūdzība par līzinga līguma priekšmetu un sūdzības pamatotību ir apliecinājis iestādes iekšējais audits, cita neatkarīga struktūrvienība iestādē vai piesaistītie eksperti, kuri ir ar attiecīgo darījumu nesaistīti un kompetenti veikt šādu novērtējumu.

16. Parādnieka firmas nosaukuma, vārda, uzvārda vai individuālā personas koda vai cita personas identifikatora maiņa neietekmē kavējuma dienu uzskaiti. Ja parādnieka maiņa notiek uzņēmumu pārņemšanas, apvienošanās vai cita līdzīga darījuma rezultātā, kavējuma dienu uzskaiti veic no brīža, kad pienākumu veikt saistību apmaksu pārņem cita juridiskā vai fiziskā persona.

17. Iestāde var uzskatīt, ka notikusi tehniskā saistību neizpilde, tikai šādos gadījumos:

17.1. iestāde konstatē, ka saistību neizpildes statuss ir piešķirts datu vai iestādes sistēmas kļūdas, tostarp standartizētu procesu manuālās kļūdas, dēļ, taču ne situācijās, kad ir pieņemts kļūdainš lēmums par kredītu;

17.2. iestāde konstatē, ka saistību neizpildes statuss ir piešķirts maksājumu sistēmas kļūdas dēļ un tam ir pierādījumi;

17.3. pastāv laika nobīde starp brīdi, kad iestāde saņēma parādnieka veikto maksājumu, un brīdi, kad šis maksājums tika ieskaitīts kontā, no kura tiek veikti maksājumi kredītsaistību izpildei, kā rezultātā parādnieks maksājumu veica pirms 90 dienu termiņa, bet kontā tas tika ieskaitīts pēc 90 dienu termiņa;

17.4. faktoringa līguma gadījumā, kad iegādātie debitoru parādi tiek uzskaitīti iestādes bilanci un būtiskuma robežvērtība ir pārsniegta, bet neviens no parādnieka debitoriem nav kavējis maksājumu ilgāk par 30 dienām.

18. Iestāde, konstatējot tehnisko saistību neizpildi, pēc iespējas īsākā laikā izlabo visas kļūdas, kas to izraisījušas. Iestāde, kas saņēmusi atļauju izmantot IRB pieeju, datus par šādiem gadījumiem neiekļauj datu kopā, kas raksturo riska darījumus ar saistību neizpildi un ko izmanto modeļa riska parametru kalibrēšanai.

Īpaši nosacījumi, kas piemērojami riska darījumiem ar centrālajām valdībām, vietējām pašpārvaldēm un publiskā sektora struktūrām

19. Iestāde var riska darījumu ar centrālo valdību, vietējo pašpārvaldi vai publiskā sektora struktūru neuzskatīt par tādu, kam ir iestājusies saistību neizpilde, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

19.1. līgums ir saistīts ar preču piegādi vai pakalpojumu sniegšanu un normatīvajos aktos ir noteikts, ka pirms maksājuma veikšanas ir jāpārliedz par līguma nosacījumu izpildi. Šāds nosacījums ir piemērojams faktoringa līgumam vai līdzīga tipa līgumam, bet nav attiecināms uz tādiem finanšu instrumentiem kā obligācijas;

19.2. nav novērojamas pazīmes, izņemot maksājumu kavējumu, ka parādnieks nespēs pilnā apmērā apmaksāt savas kredītsaistības. Parādnieka finanšu situācija ir stabila, un nepastāv pamatotas bažas par to, ka kredītsaistības, tostarp līgumā paredzētie kavētie procentu maksājumi un soda naudas, varētu netikt pilnā apmērā apmaksātas;

19.3. nav būtiska kredītsaistību kavējuma ilgāk par 180 dienām.

20. Iestāde precīzi dokumentē šo noteikumu 19. punktā minētās pieejas izmantošanu, kā arī attiecīgos riska darījumus neiekļauj citu attiecīgā parādnieka saistību būtiskuma sliekšņa novērtēšanā.

Īpaši nosacījumi, kas piemērojami faktoringam un iegādātajiem debitoru parādiem

21. Iestāde, piemērojot parādnieka saistību neizpildes definīciju faktoringa līgumiem un iegādātajiem debitoru parādiem, ievēro Eiropas Banku iestādes 2017. gada 28. septembra pamatnostādņu EBA/GL/2016/07

"Pamatnostādnes par Regulas (ES) No. 575/2013 178. pantā ietvertās saistību neizpildes definīcijas piemērošanu" (turpmāk arī – Pamatnostādnes) 27.–32. punktā noteikto.

Nespējas samaksāt parādu pilnā apmērā (unlikely to pay) pazīmes

22. Iestāde, izvērtējot, vai parādniekam piemīt nespējas samaksāt parādu pazīmes saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 178. panta 1. punkta a) apakšpunktu un 3. punktu, piemēro šo noteikumu 1. pielikumā noteiktās pazīmes.

Saistību neizpildes definīcijas piemērošana, izmantojot ārējos datus

23. Iestāde, kas ir saņēmusi atļauju izmantot IRB pieeju un riska parametru aplēsēm izmanto ārējos datus, piemērojot Regulas Nr. 575/2013 178. panta 4. punktu, ievēro Pamatnostādņu 66.–70. punktā noteikto.

Saistību neizpildes definīcijas piemērošana riska darījumiem ar privātpersonām vai MVU

Saistību neizpildes definīcijas piemērošanas līmenis

24. Iestāde, kas izmanto SA pieeju, var saistību neizpildes definīciju saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 178. panta 1. punkta otro daļu piemērot atsevišķiem līgumiem tiem riska darījumiem, kuri atbilst Regulas Nr. 575/2013 123. pantā noteiktajiem kritērijiem, pat ja kāds no šiem riska darījumiem riska kategorijas piešķiršanas nolūkā ir iekļauts citā riska darījumu kategorijā, piemēram, klasificēts kā riska darījums, kas nodrošināts ar nekustamā īpašuma hipotēku.

25. Iestāde, kas ir saņēmusi atļauju izmantot IRB pieeju, var saistību neizpildes definīciju saskaņā ar Regulas Nr. 575/2013 178. panta 1. punkta otro daļu piemērot atsevišķiem līgumiem tiem riska darījumiem ar privātpersonām vai MVU, kuri atbilst Regulas Nr. 575/2013 147. panta 5. punkta prasībām, nodrošinot, ka riska parametri pareizi atspoguļo katram riska darījumam piemērojamo saistību neizpildes definīciju.

26. Iestāde, nosakot saistību neizpildes definīcijas piemērošanas līmeni, ņem vērā iekšējo risku pārvaldības praksi. Iestāde var atsevišķiem riska darījumiem ar privātpersonām vai MVU piemērot saistību neizpildes definīciju parādnieka līmenī, kaut gan citiem šādiem riska darījumiem definīciju piemēro atsevišķu līgumu līmenī, ja iestāde šādu rīcību var pamatot ar iekšējo risku pārvaldības praksi, piemēram, atšķirīgu uzņēmējdarbības modeli meitas sabiedrībā.

27. Iestāde, ņemot vērā šo noteikumu 26. punktā noteikto un izvēloties piemērot saistību neizpildes definīciju gan parādnieka, gan līguma līmenī, nodrošina, ka:

27.1. gadījumu, kad vienam un tam pašam parādniekam tiktu piemērotas atšķirīgas saistību neizpildes definīcijas dažādos piemērošanas līmeņos, skaits ir ierobežots;

27.2. dažādi saistību neizpildes definīcijas piemērošanas līmeņi ir skaidri noteikti un tiek konsekventi piemēroti.

Saistību neizpildes definīcijas piemērošana riska darījumiem ar privātpersonām vai MVU atsevišķu līgumu līmenī

28. Iestāde, izvēloties saistību neizpildes definīciju piemērot atsevišķiem līgumiem, nodrošina, ka:

28.1. ja riska darījums, kuram piemērojama saistību neizpildes definīcija parādnieka līmenī, atbilst vismaz vienam no Regulas Nr. 575/2013 178. panta 1. punktā minētajiem nosacījumiem, visus riska darījumus ar konkrēto parādnieku atzīst par tādiem, kuros netiek pildītas saistības, tai skaitā riska darījumus, kuriem saistību neizpildes definīcija tiek piemērota atsevišķu līgumu līmenī;

28.2. ja riska darījumam, kuram piemērojama saistību neizpildes definīcija atsevišķu līgumu līmenī, tiek konstatēta saistību neizpilde, jo tas atbilst vismaz vienam no Regulas Nr. 575/2013 178. panta 1. punktā minētajiem nosacījumiem, pārējie riska darījumi ar konkrēto parādnieku netiek automātiski atzīti par tādiem, kuros netiek pildītas saistības;

28.3. konstatējot saistību neizpildi šo noteikumu 28.2. punktā minētajā gadījumā un pamatojoties uz Regulas Nr. 575/2013 178. panta 3. punkta e) un f) apakšpunktā minētajām pazīmēm, visi riska darījumi ar konkrēto parādnieku tiek uzskatīti par tādiem, kuros netiek pildītas saistības;

28.4. iestāde izvērtē, vai šo noteikumu 28.2. punktā minētā parādnieka pārējiem riska darījumiem būtu piemērojama:

28.4.1. kāda no Regulas Nr. 575/2013 178. panta 3. punkta a)–d) apakšpunktā minētajām pazīmēm, kas liecina par nespēju samaksāt parādu, īpašu uzmanību pievēršot pazīmēm, kas attiecināmas tieši uz parādnieka situāciju kopumā, nevis konkrēto riska darījumu;